

Paaslangi (PAIS014520) paisule kärestik-kalapääsu rajamise kavatsus

a) Kalade rände tagamise eesmärk

Paaslangi paisul (PAIS014520) kalade rände tagamise eesmärk on parandada kalade elupaiga- ja rändetingimusi Tartu maakonnas Elva vallas asuval Rõngu jõel (VEE1021500).

Tegevuste kirjeldus: Paisu asemele kavandatakse rajada kõigi jões elavate kalaliikide rännet võimaldav tehiskärestik (kärestik-kalapääs), mis säilitab hetkeolukorrale sarnase veetasemete vahe ning sellega ka paisutatud jõelõigu (paisjärve) veetaseme. Võimalusel likvideeritakse paisu kaldasambad, et vältida juba lagunenud sammaste edasisel lagunemisel sāngi ummistumist. Paisust mõjutatud piirkond puhastatakse vajadusel setetest ning korrastatakse kaldaalad. Kallaste korrastamisel peale kaldasammaste likvideerimist säilitatakse kaldasammaste piirkonnas tänasele olukorrale sarnane nõlva kaldenurk ning kõrgus.

Projekteerimistööde käigus selgitatakse välja ligipääsuteed objektile, materjali ladustamiskohad ning vajadus puittaimestiku eemaldamiseks. Töödejärgselt on vajaduse ilmnemisel ette nähtud ehitusagsete liikumisteede tasandamine ja korrastamine. Tööde ajal tuleb vältida setete kandumist jões või kraavis allavoolu, projekteerimise käigus töötatakse välja selleks sobivad meetmed. Projekt kooskõlastatakse selle valmimisel kõikide seotud osapooltega ja maaomanikega.

Asukoht: Paaslangi pais asub Rõngu jõel, Tartu maakonnas, Elva vallas, Koruste külas Paaslangi veski (69401:004:0344), Ranna (69401:003:0399) ning Ojaperve (17101:001:1323) kinnistutel.

Joonis 1. Paaslangi paisu asendiplaan

b) Ülevaade töödega mõjutatud alale jäävatest maaparandusehitistest, teedest ja muust infrastruktuurist

Rõngu jõgi kuulub osaliste lõikudena riigi poolt korrashoitavate ühiseesvoolude loetellu, kuid paisu piirkonnas see eesvooluna arvel ei ole ja maaparandusehitised paisu piirkonnas puuduvad.

Võimalik ligipääs objektile paremkaldalt lähenedes mööda Sillaotsa teed (69401:001:0124, 69401:001:0129, 17101:001:0661) ja läbi Ranna ning Ojaperve kinnistute. Võimalik ligipääs vasakkaldalt on mööda Paaslangi veski kinnistu pinnasteed. Paisust ca 80 m ülesvoolu ületab jõge Valguta-Koruste tee nr 22174.

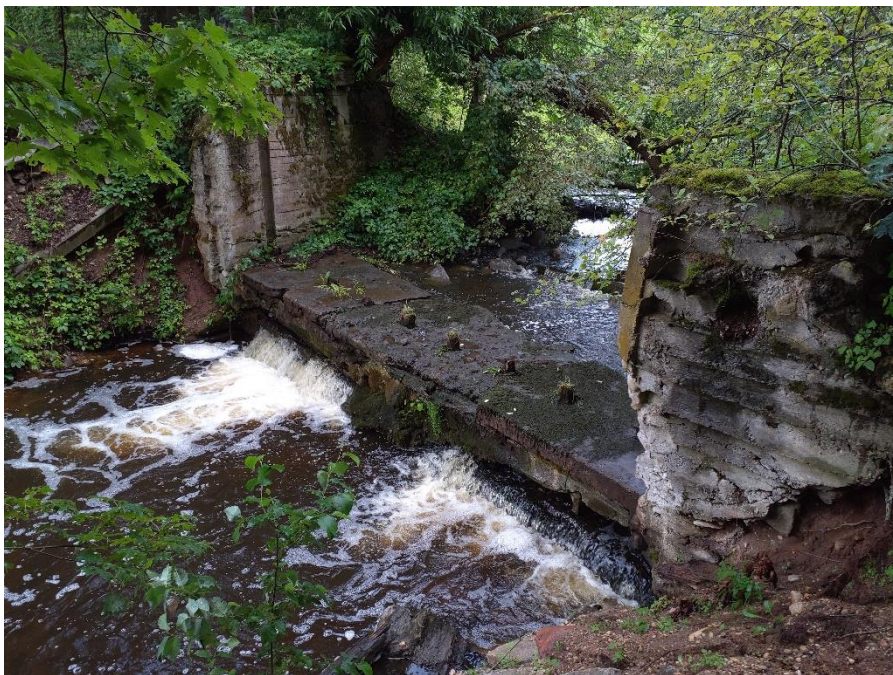
c) Ülevaade objektist ning paikvaatluse pildid

Rõngu jõgi algab Tartumaalt Pastaku külast ja suubub Võrtsjärve (VEE2083800). Põhitelje pikkus on 27,4 km ning valgala 111,2 km². Rõngu jõel on Eesti Looduse Infosüsteemi (kasutatud 17.02.2025) andmetel neli paisu: Sautre (PAIS015500), Lõve (PAIS014510), Paaslangi (PAIS014520) ning Lossimäe (PAIS016160), millest peale viimase on kõik kaladele ületamatud rändetõkked.

Paaslangi pais kujutab endast lagunenud veski paisu, mille ülevooluläve laius on 2012. aasta inventariseerimise andmetel 7,2 m, ala- ja ülaveetasemete vahe 1,15 m (Eesti Looduse Infosüsteem, kasutatud 17.02.2025) ja millel puudub tänasel päeval otstarve. Veskihoone pealevoolu kanal on suletud pinnasega. Paisu kaldasambad on alavee poolelt osaliselt lagunenud ja sāngi kukkunud. Ülavee pool on kaldasambad läbivate pragudega ja viltu vajunud. Paisu muldkeha ülavee kui alavee pooltsel nõlval kasvavad puud.

Joonis 2. Suurveega voolab vesi üle Paaslangi paisu ülevooluläve (Autor: Annabel Runnel, 08.02.2025).

Joonis 3. Madalveega voolab vesi lagunenud ülevooluläve vahelt (Autor: Anett Reilent, 01.08.2024).

d) Eelhinnang, kuidas paisu likvideerimine võib mõjutada tulundusmetsa, eramaid, infrastruktuuri, kaitseväärtusi, ettevõtete tegevusi

Mõju tulundusmetsale: Mõju tulundusmetsale puudub.

Mõju eramaadele: Paisu likvideerimine mõjutab eelkõige Paaslangi veski (69401:004:0344), Ranna (69401:003:0399) ning Ojaperve (17101:001:1323) kinnistuid. Maaomanikelt võetakse planeeritud tööde elluviimiseks vastavad kooskõlastused.

Mõju infrastruktuurile: Paaslangi paisu asukohas ja ehitustöödest mõjutatud alal ei ole Rõngu jõgi maaparandussüsteemi eesvool ega ole ühenduses maaparandusehitistega, mille tõttu ei ole vajalik projekti kooskõlastamine Maa- ja Ruumiametiga.

Paisu asemele tehiskärestiku rajamise võimalik mõju Valguta-Koruste teele nr 22174 ja teetruubile selgitatakse projekteerimistööde käigus. Eesmärk on projekteerida selline lahendus, mis ei mõjuta Valguta-Koruste tee nr 22174 teetruubi toimimist. Projekt kooskõlastatakse Transpordiametiga.

Mõju kaitseväärtustele: Veemajanduskava kohaselt on Rõngu jõe veekogumi (1021500_1) ökoloogiline ja keemiline seisund ning koondseisund hea. Eesmärgiks on hea seisundi säilitamine. Kavandatava tegevusega ette nähtav kalade rändetingimuste parandamine aitab kaasa jõe hea seisundi säilitamisele ning parandamisele, samuti loetakse ületamatuid rändetakistusi koormuseks jõe.

Rõngu jõgi on suhteliselt suure languga. Absoluutne kõrgus lähtel on 82 m, suudmes 34 m ning keskmine lang 1,8 m/km. Sellest tulenevalt on jões rohkesti kiirevoolulisi ritraalseid lõike ning jõgi on sobilik elupaik jõforellile. Seniste katsepüükide põhjal on teada vähemalt 13 kalaliigi esinemine Rõngu jões: ojasilm, jõforell, haug, angerjas, särg, teib, lepamaim, mudamaim, rünt, trulling luts, luukarits ja ahven. Jõforelli leviala Rõngu jões hõlmab praktiliselt kogu jõe alam- ja keskjooksu.¹

Kavandatava tegevuse tulemusel väheneb jõe killustatus ning sellel on positiivne mõju Rõngu jõe looduslikele elupaikadele ja rändeid sooritavatele kaladele. Negatiivne mõju kaitsealustele liikidele ja

¹ Lemma OÜ. 2023. Rõngu jõe endise Lõve veski paisjärve rekonstrueerimise keskkonnamõju hindamise aruanne. Tallinn.

elupaikadele puudub, ehitus- ja lammutusaegsed keskkonnahäiringud on lühiajalised ning töökorraldusega leevendatavad.

Katastriüksusel 69401:004:0344 asub kultuurimälestis Paaslangi vesiveski hoone veskitammiga (kultuurimälestiste registri nr 7268). Paisu varemete likvideerimisel pole esialgsel hinnangul ohtu vesiveski hoonele. Ehitustööde aegne ligipääs ja masinate liikumine kavandatakse selliselt, et see ei ohustaks muinsuskaitsealust hoonet.

RMK hinnangul planeeritud tegevus mälestist tervikuna ei ohusta, kuna veskipais on tänases olukorras suures osas hävinenud, mille tõttu pole võimalik ajaloolist seisu säilitada. Paisu mõjul tekkinud paisjärv, paisu asukohas olev teemulle ning olemasolev kaldanõlvus säilitatakse, mis tagab praegusele olukorrale sarnase maastikupildi ja vaate, samal ajal tagades ka kalade rände ja vee-elustiku liikumisvõimalused ning tagades kohalikele elanikele jõe ääres liikumisel ohutuse (varisemisohtlikud kaldad).

RMK küsib eraldi Muinsuskaitseameti kooskõlastust ja tingimusi planeeritavatele töödele.

Mõju ettevõtete tegevusele: Mõju ettevõtete tegevusele puudub.